2020

ټرانسپورت او ډولونه يې

Ketabton.com

کال : 1399

ليکونکي : نامزد پوهنيار عثمان غني زابلی

پوهنتون: زابل ميرويس خان نيکه د لوړو زده کړو مؤسيسه

پوهنځی : اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

انسان په څمکه کې د الله ج له طرفه يو اشرف المخلوق او د الله ج له لوري خليفه دي ، انسان ته درناوي د انسانيت له اصولو څخه بولو ، خو دا اصول بيا د اسلام په مبارک دين کي تر ټولو غوره تشريح سوي دي، انسان بايد د ژوند چاري په ډيره کاميابی سره سرته ورسوي، يو مسلمان بايد په نړي کي د الله ج د فرمانبرداري درلودلو په وياړ بايد د نړي يو پرمختللي انسان وي ، که چيرته ټولنه وي نو يوه پرمختللي ټولنه بايد وياد سي، اقتصاد دانسان په ژ،ند کي يوه مهمه موضوع ده چي بايد اقتصادي فعاليتونه ترسره سي، نو انسانان په پاشلي ډول په نړي کي شتون لري ، چي د خپل ضرورياتو درفع کولو لپاره توکو ته ضرورت لري ، د توکو د يوځاى څخه بل ځاى ته رسولو لپاره ترانسپورت ته ضرورت لري، او ترانسپورت د اقتصاد په مخته وړلو کي مهم لرول لري، په دي کتاب کي پر دي خبري کوو ، چي ترانسپورت په اقتصاد کي څومره مهم دي او همدارنگه دا به هم بيان کړو چي ترانسپورت په کومو طريقو سرته رسيږي، کومه ترانسپورتي وسيله د کوم کار سرته رسولو لپاره غوره ده ؟

په درنښت

عثمان غني زابلي

۱۳۹۹-۴-۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د حمـــــل ونقـــــل وســـــایل:

پــه پخــوا وختونــو کــې د اموالــو پــه انتقــال کــې زیــات مشــکلات موجــود و. ســوداګرو بــه پــه اوښــانو او اســونو او نــورو حیوانــاتو بانــدي اجنــاس او امــوال د یــو ځــای څخــه بــل ځــای تــه انتقــالول .د بحــري کښــتیو او بادبــاني کښــتیو څخــه هــم اســتفاده کولــه .چــي اکــثره وخــت بــه د بــاد لپــاره انتظــار وو .د حمــل او نقــل دغــه وســایل نــه یــوازي دا چــي ډیــر ورو وو ،بلکــه غــیري محفــوظ هــم وو. نــو پــه همــدي وجــه امــوال د یــو ځــای څخــه بــل ځــای تــه پــه اســانۍ سره نسـواي منتقــل کیــدلي .نــو همــدا وجــه وه چــي د نــړۍ هیوادونــو بــه یــو د بــل سره د قحطــي او مصــیبت پــه وخــت کــې هــیڅ مرســته او کومــک نسيـــ کــولاي .مګــر د ســائنس او تکنــالو ژي پــه پرمختــګ سره نــه یــوازي داجناســو پــه تـــولید کــې زیــاتوالی راغــلي، بلکــي دتللــو راتللــو او حمــل او نقــل نــوي نــوي وسایـــل رامــنځ تــه شــول . چــي د حمــل او نقــل پــه ســاحه کــې لــوي بــدلون رامــنځ تــه ســو. پــه اول وختونــو کــې بــه د څــو ســو میلــو لپــاره بــه پــه ورځـــــو ورځـــــو مـــــزل کیـــــدلو .مګــر اوس د حمــل او نقــل دومــره ګړنــدۍ وســیلي ایجــاد شــوي چــي هــم هغــه فاصــلي پــه ډیــر کـــم وخــت (څــو ســاعــتو) کــې طـــــي کـــوي .چــي همدغــه د حمــل او نقــل وســیلو ټولــه نــړۍ د یــو کــلي پــه شــکل سره وصــل کــړي . د حمـــل او نقـــل نــوي وســایلو پـــه وجـــه انســـان ددي قابـــل ســـو . چـــــي د حـــمل او نـــقـــل پـــه مخـــکي ټـــول خـــنـــډونـــه لـــــه منځـــــه یـــــوسي .اوس د تولیـــد کوونکـــو او مصرـــف کوونکـــو تـــر مـــنځ فاصـــله لـــه منځـــه تلـــلي کـــوم اجنـــاس چـــي دنـــړي پـــه هـــر هیـــواد کـــې تولیـــدیږي هغـــه ســـیمو تـــه چـــي ضرورت ورتـــه وي پـــه اســـانۍ سره لـــیــــــږدول کیـــږي. د همـــدي لپـــاره موجـــوده دورکـــې د حمـــل او نقـــل وســـایل د یـــو هیـــواد پـــه صـــنعت ، تجـــارت ، او اقتصادي انکشاف او پرمختګ کې مهم رول اجرا کوي

د غـــوره ترانســـپورټ ځــانګـــړتیـــاوي:

غـــوره تـــرانسپـورت لانـــدي ځـــــانـــګـــــړتـــیـــاوي لــــري

۱- محفـــوظ : دحمـــل او نقـــل د وســـایلو یـــوه ځانګرتیـــا دا ده چـــي اجنـــاس او امـــوال د یـــو ځـــای څخـــه بل ځای ته پـه اسانۍ او چټکۍ سره رسول کـیـږي .

۲- مســـترح : د حمـــل او نقـــل وســـایلو دوهمـــه ځانګړینـــه دا ده چـــي انســـانان پـــه ارام او مســـتریح ډول سره دیو ځای څخه بل ځای ته سفر کولي شي او په ستونزو کې کموالی راغلی .

۳- سرعـــت : د حمـــل او نقـــل وســـایل نـــه یـــوازي دا چـــي محفـــوظ وي بلکـــي تیـــز رفتار(بـــا سرعتـــه) بایـــد هـــم وي پـــه موجـــوده وخـــت کـــې زیـــات اهمیـــت لـــري نـــو ددي لپـــاره ضروري ده چـــي د اموالـــو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او اجناسو د انتقال په تيزۍ او سرعت سره صورت ونيسي .چي دا د تجارت پراختيا لپاره ضروري دي.

٤-ارزان : د حمل او نقل وسايلو يو خاصيت دا دي چي بايد ډير ارزان وي چي مستهلکينو ته توليد شوي اموال او اجناس په کم قيمت سره ورسيږي چي مستهليکينو ته د اجناسو په بيه کې يوه بله ځانګړنه بلل کيږي.

٥-هر وخت جاري وي : ښه حمل او نقل هغه دي چي هر وخت جاري وي او په هغه کې خنډونه نه وي، تر څو کارو بار پرمختګ وکړي .چي ددي ځانګړتياوو څخه موخه متواتر او دوقفي څخه پرته حرکت دي چي په نني عصر کي په زياته پيمانه تر سترګو کيږي .

د ترانسپورت ډولونه:

(الف) : د وچي ترانسپورت

(ب) : د اوبو (بحري) ترانسپورت

(ج) : هوايي (فضايي) ترانسپورت

لمړي: د ځمکنی ترانسپورت ډولونه :

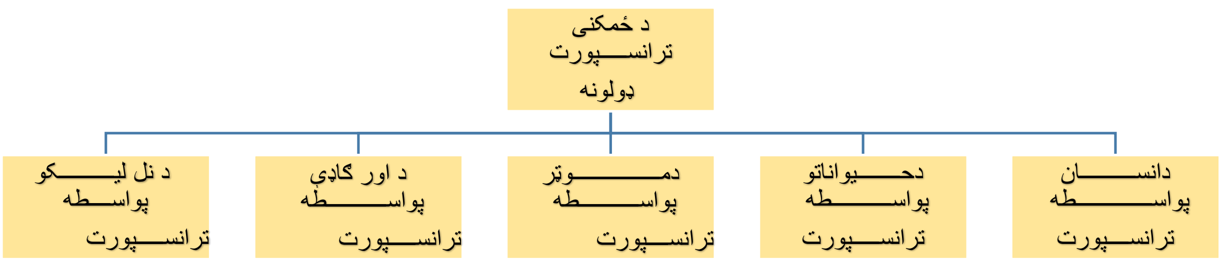

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــورتني شــكل د ځمكنـــى ترانســپورت هغــه ډولونــه دي چــي د نــړۍ پــه هيوادونــو كــې پــه زياتــه كچــه تــر ســتر گــو كيــږي . او پــه ورځنــي ژوندانــه كــې انســانان د هغــو څخــه گټــې اخــلي . دغــه ترانســپورت چــه پورتــه ذكــر شــوي دي د انســانانو او توليــدي اموالــو پــه حمــل او نقــل كــې پكــار وړل كيــږي .كيــداي شي پــه ځنيــو وروســته پــاتي هيوادونــو كښــې د ځمكنــى ترانســپورت ټــول ډولونــه موجــود نــه وي .لكــه زمــوږ پــه گــران هيــواد افغانســتان كښــې چــې د اور گــاډي ترانســپورت او نــل ليكــو پواســطه ترانســپورت شــتون نــه لــري .مگــر د نــړۍ پــه پرمختللــو هيوادونــو كــې دغــه ترانســپورت ټول ډولونه تر سترگو كيږي او په ورځني ژوندانه كې ترې گټه اخستل كيږي .

((الــف)) - انســـان

هغــه اشــخاص چــي امــوال او اجنــاس د يــو ځــاى څخــه بــل ځــاى تــه انتقــال وي هغــه تــه جــوالى (قــلي) وايــي . پــه ابتــدا كــې جــوالى داجناســو او اموالوپــه انتقــال كــې بنيــادي اهميــت درلــود. نــن ورځ هــم پــه نــړۍ كــې داسي هيوادونــه شــته چــي د بــاربرداري كــار جــوالى كــوي مــثلا پــه چــين او جاپان كې ځيني داسي ځنگلونه شته چيرته چي د باربرداري يوازځيني ذريعه جوالى دى .

پــه ښــارونو كــې چيرتــه چــي د حمــل او نقــل بي شــماره وســائل موجــود دي . مگــر بيــا هــم پــه اورگـــاډي كــې د اموالــو او اجناســو د بــارولو او ښــكته كولــو لپــاره د انســانانو څخــه كــار اخســتل كيــږ ي . كــه چــيري امــوال او ا جنــاس لــږ وي او نــږدي ځــاى تــه انتقــالول وي نــو دهغــه لپــاره جــوالى بهترينــه وســيله ده ځكــه چــي پــه دې طريقــه كــې نــه يــوازي دا چــي امــوال زر رســيږي بلكــه مصرــف پــري هــم كــم راځــي جــوالى چــي كــوم امــوال انتقــال وي هغــه د وزن لــه مخــي هــم دومــره كــم نــه وي .پــه افغانســتان كــې يــو عــام مــزدور تقريبــا د (۱۰۰) كلــو گرامــو څخــه تــر (۱۵۰) كلــو گرامــه پــوري وزن په اسانى سره پورته كولي سي .

كله چي سامان دجوالى پواسطه انتقاليږي نو هغه ته يو كتاب وركول كيږي چي په هغه كې

لانـــــــــــــــــد ي خـــــــــــــــبري ليكـــــــــــــــــــــل شـــــــــــــــــــوي وي

۱- تـــــــــــاريـــــــــخ

۲- دســــــــــــامــــــــان تـفـصيل

۳- د وصـــــــول كـونـكـي نوم

۴- د مـزدور (جـوالى) نـــــــــــو م

كلــه چــي امــوال مربوطــه كــــــس تــه ورســيږي نــو هغــه پــه دې كـــتــــــاب كــې امضــاء كــــوي .او بايــد هــير نكــړو چــي انســانان د حمــل او نقــل د ذريعــي پــه ډول د انســانانو د پيدايښــت سره جوخــت رامنځتــه شــوي .چــي لا حيوانــات د انســانانو پواســطه اهــلي شــوي نــه ؤ.او يــا پــه هغــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونــو کــې چــي ترانســپورتي لاري نــه وي موجــودي او ترانســپورتي نــور وســائل موجــود نــه وو. رامنحته شوي پخپله انسانان دحمل او نقل ډيره ښه وسيله ګڼل کيده.

ګــــتـــې

د انسان پواسطه د اموالو انـــــــــتقال لا نـــــدي ګــــــتـــــي لـــري .

۱- ددي قسم ترا نسپورت لپاره هيڅ قســــــــم لا رو جوړولو ضرورت نــــــــشه .

۲- پـه هغـه سـيمو کـې چـي هلتـه د حمـل او نقـل بلـه وسـيله نـه وي ، نـو هلتـه دا وسـييله پـه اسـانی سره کار کولي شي مثلا په ګڼ ځنګلو او غرنيو سيمو کې.

۳- په نږدي سيمو کې د لږو اموالو د انتقال لپاره دا بهترينه وسيله ده

٤- دا ډول ترانســپورت د ځنــي کورنيــو د درآمــد وسـيله ده چــي کــورنی خــپلي اړتيــاوي لــه همدغــه لاري پوره کوي .

نــيمګـــړ تيـــاوي

د انسان پواسطه د حمل او نقل په استعمال کې لاندي ستونزي لري

۱- د انســاني ترانســپورت پــه واســطه د اموالــو انتقــال ډيــر بطــي او ســـت وي او ډيــر زيــات وخــت په بر کې نيسي

۲-ځرنګــه چــي انســان نشيـــ کــولی چــې زيـــات وزن لرونکــي اجنــاس او امــوال پورتــه کــړي او د يو ځای څخه يي بل ځای ته انتقال کړي .

۳- تـول انســانان د دي کــار لپــاره جوګــه نــدي او کيــداي شي د دغــه عمــلي پــه تــر سره کولــو کــې جسماني ناورين رامنځ ته کړي .

((ب)) - د حيواناتو په واسطه ترانسپورت :

د نــړی پــه مختلفــو هيوادونــو کــې د اموالــو او اجناســو د انتقــال لپــاره د حيوانــاتو څخــه هــم کــار اخســتل کيــږي پــه حمــل او نقــل کــې د حيوانــاتو څخــه پــه لانــدي دوه طريقــو استفــــــــاده کيــــــــږي

۱- پــه لمــړی طريقــه کــې امــوال او اجنــاس د حيوانــاتو پــه مــلا بانــدي مســتقيماً بــاريږي او بيــا مطلــوب ځای ته رسول کيږي او په مختلفو وسائلو لکه پړي ،پاران او نورو شيانو تړل کيږي

۲- پــه دوهمــه طريقــه کــې ګـــاډی پــه حيوانــا تــو پســې تــړل کيــږي او بيــا اجنــاس او امــــــوال پـــه ګــــــاډی کـــې بــاريـــــږي .او پـــه دي ډول تــــر څــــو ســــوو کلــــو ګرامــــــــــــه وزن انـــتـقــالـــولــــی شي .او څو کيلو مترو پوري دغه انتقالات صورت مومي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د بـار وړلـو پـه دې طريقـه کـې هـم د هـيڅ قسـم لارو جوړولـو تـه ضرورت نشـته او يـا سـړک جوړولو ته اړتياوي نه ليدل کيږي يوازي د پول نه شتون ځني وخت خنډونه رامنځ ته کوي .
٤- پـه غرنيـو سـيمو کـې دا د انتقـال ډيـره بهترينـه وسـيله ده .لـيکن پـه دې کـې نيمګړتيـا دا ده چـې اموال په لږ مقدار کې انتقاليږي . او وخت هـم پـکې زيات مصــرفيږي.

نـيمګـړتيا وې
۱- په لوړه پيمانه يا د ضرورت ډير شيان په حيوا ناتو باندې نه شي انتقاليداى .
۲- ډيرې ليرې مصافې د حيواناتو پواسطه په لنډ وخت کې نه تر سره کيږي
۳- اموال په ټاکلي وخت نه رسيږي .
٤- ليري منطقو او ځايونو ته د انتقال په وخت کې د اموالو د خرابيدو ويره شته .
۵- حيوانات يوه اندازه خوراکې توکو ته اړتيا لري .

((ج))- د موټـر په واسطه ترانسپورت
دغـه قسـم ترانسـپورت د مسـافرو پـه ليږدونـه کـې همدارنګـه پـه لنـډو او ميانـه فاصـلو کـې د مـالونو پـه انتقـال کـې پـه کـار وړل کيـږي ددغـه ټرانسـپورت د پرمختـګ او ترقـې راز دماشـينونو صـنعت او د نفتـو را ايسـتل ګڼـل کيـږي پـه (۱۹۸٤م) کـال کـې پـه سرمايـه داري نـړۍ کـې(۳۰۰) ميلونـه ګړنـدي (تيزرفتـاره) مـوټر او ۹۰ميلونـه بـار وړنکـې موټرموجـود وو چـې زيـات شـميرددغو موټرونـو څخه په پرمختللو سرمايه دارو ملکونو کې موجوديت درلوده.
مـخ پـر ودې ملکونـو کـې مـوټرې ټرانسـپورت نسـبت پرمختللـو ملکونـو تـه يـو پـه لسـمه کـم وو پـه پـر مختللـو ملکونـو کـې د مـوټرو نـو تعـداد نسـبت اشخاصـو تـه زيـات دى چـې هلتـه هـر دوه نفـرو څخه تر پنځو نفرو پــــــــوري يو موټــررسيږي
امـامخ پـرودي هيوادونـو کـې يـو مـوټر د سـلو څخـه تـر (۱۱۰۰) پـوري نفـرو پـوري رسـيږي مـثلا پـه هندسـتان کـې هـر(۷٦۰) کسـانو تـه يـو موټررسـيږي.د شـمال پـه لويـه وچـه کـې د نـورو ټولـو هيوادونـــو څخـــه د امريکـــا متحـــده ايـــالات او کانـــاډا يـــوه نمونـــه داتمـــو بيلايزيشـــن (دماشينيونوخـاونـــدان) شمـيـــــرل کـــيده.د امريکـــا پـــه متحـــده ايـــالات کـــې زيـــات شـــمير ګړنـدي مـوټر چـې (۱۱۸) ميلونـه تـه رسـيږي . او بـاروړونکې موټرونـه پـه کـې (۲۳) ميلونـه موجـود وو او پـه جاپـان کـې دغـه شـميره دګړنـدي موټرونـو (۲۳) ميلونـه او بـاروړونکو موټرونـو پـه کـې (۱۳) ميلونـو تـه رسـيږي .چـې د موټرونـو د درلـودو لـه مخـې دوهـم نمـبر هيـواد شـميرل کيږي .
د لويـديځې اروپـا د هيوادونـو څخـه فرانسـه ، فـدرالي المـان ، ايتاليـا او انګلسـتان د ډيـرو موټرونـو درلـــودونکې دي . همدارنګـــه ځينـــې انکشـــافي هيوادونـــه (د ترقـــې پـــه لورګـــام ايښـــودونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیوادونـه) هـم یـو زیـات تعـداد مـوټر لـري د مثـال پـه ډول کویـت چـي دنـوي ترقـۍ پـه لـور یـو هیـواد شـمیرل کیـږي چـي هـر پنځـو کسـانو تـه یـو ګړنـدی مـوټر رسـیږي لـیکن ډیـر تعـداد ددغـو موټرونـو خاونـدان د نفتـو سرمایـه داران دي .دترانسـپورتي موټرونـو پرمختـګ دمـوټرو زیـات تولیـد د سرکونـو د جوړیـدلو او د مـوټر و خـدماتي سیسـتم (تیلـو ټـانکونو او د مـوټرو د جوړیـدلو ورکشاپونو) سره نه شیلیدونکي پیوند لري .

د سرکونـو عمـومي اوږدوالـی پـه (۱۹۸۰م) کـال کـې (۱۹) میلونـه کیلـو میـترو تـه رسـیده . پـه داسي حـال کـې چـي د هغـه انـدازي دریمـه برخـه پـه شـمالي امریکـا او څلورمـه برخـه پـه غـر بي اروپـا کـې موجـود دي د سرکونـو اوږوالـی پـه جنـوبي امریکـا کـې تقریبـا څلـور برابـره د شـمالي امریکا څخه کم دي او په افریقا کې تقریبا څلور برابره د لودیځي اروپا څخه کم دي .

پـه دغـه انـدازه کـې د لویـو وچـو تـر مـنځ لاري ډیـر زیـات رول لوبـوي .چـي د هغـه څخـه یـوه لویـه لاره د بحـراطلس څخـه تـر بحـر الکاهـل پـوري او بلـه لویـه لار د لاتینـي امریکـا د صـحرا څخـه تیریـږي او افریقـا تـه رسـیږي چـي ډیـر زیـات شـهرت یـي مونـدلي دی . د مـوټرو یـوه لویـه لاره چـي د اروپـا پـه لویـه وچـه کـې چـي شـمال د جنـوب سره وصـلوي او هـم بالتیـک سـواحل د جنـوبي اروپـا سره یـو ځـای کـوي د جوړیـدو پـه درشـل کـې ده یـوه نـوي لاره چـي (٦٤٠٠٠)کیلـو میـتره اوږدوالـی لـري او د اسیـا پـنځـلس هیـوادونه سره یـو ځای کـوي د جـوړیدو پلان یي طرحه شوي دی.

پـه ډیـرو زیـاتو پرمختللـو هیوادونـو کـې مـوټري ټرانسـپورت د مـالونو د حمـل او نقـل لـه مخـې ډیـر اهمیـت لـري د امریکـا پـه متحـده ایـالاتو او جمهـوري فـدرالي المـان کـې (1/5) څخـه تـر (1/4) حصيـ پـوري او پـه انګلسـتان کـې (4/5) حصيـ پـه انـدازه د مـالونو د لیـږدوني کـار ددغـه ترانسـپورت پـه واسـطه تـسر سره کیـږي د مـوټر ونـو د تعـداد محاسـبه د في کیلـو میـتر پـه حسـاب سره د سرکونـو د شـبکي پـه انـدا زه زیـاتیږي پـه انګلسـتان کـې پـه دي وروسـتیو شـل کلونـو کـې د موټروتعـداد یـو پـه دوه شـو اوس پـه هـر یـو کیلـو مـتر کـې تقریبـا (٦٠) مـوټرو تـه رسـیږي .د مـوټرو د ترانسـپورت رول د هغـه شـیانو پـه لیږدونـه کـې چـي واړه وي او یـا هغـه محصـولات چـي ژر خرابیـږي او خپـل خاصـیت د لاسـه ورکـوي ډیـر زیـات دي د امریکـا پـه متحـده ایـالا تـو کـې (4/5) برخـې تـازه یـاد یخچـال (9/10) برخـې شـیر یـخ (3/4) برخـې رادیـو ګـاني ، تلویزونونـه ، د عکـاسي کمـري او (4/5) برخـه ګنـډل شـوي جـامي او قـالیني د مـوټري ترانسـپورت پواسـطه انتقـالوي او همدارنګـه پـه انګلسـتان کـې (9/10) بـر خـې د مسـافرینو د مـالونو انتقـال د مـوټري ترانسـپورت پواسـطه صـورت نیسيـ . پـه پرمختللـو هیوادونـو کـې د شخصيـ موټرونـو د تعـداد پـه کچـه کـې زیاتیدنـه ددغـه هیوادونـو پـه لویـو ښـارونو کـې د ښـار د هـوا د ککړیـدو ، د ډیـرو اوازونـو او د پـارکنګونو پـه زیاتیـدو سره پـه دغـه هیوادونـو کـې زیـاتو مشـکلاتو د رامنځتـه کیـدو سـبب وګرځیـد دغـي وضـعي پـه هغـه هیوادونـو کـې چـي زیـات مـوټر لـري لکـه امریکـا متحـده ایـالات ،کانـاډا ، لوکزامبـورک او جمهـوري فـدرالي المـان بانـدي ډیـره بـده اغیـزه وکـړه . چـي پـه نتیجـه کـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه نوي پروسه د موټر جوړولو شروع او داسي موټرونه يي جوړ کړل چي انجن يي وړوکی ، بي لوګي او بي اوازه وو .ددي سره جوخت برقي موټرو سره هم دلچسپي زياته شوه . ليکن د برقي موټرو تعداد دومره خاص د پام وړ نه وو ځکه چي په ټوله نړۍ کي صرف (۵۰۰۰۰) برقي موټرونه موجود وو. دموټر ترانسپورت چي د ترانسپورت يو ډول دی د انسانانو په انتقال او همدارنګه د زراعتي توليداتو په انتقال او د تصديود اموالو په انتقال کې ډير اهم رول لري .

هغه هيوادونه چي بحري ترانسپورت يا اور ګاډي ترانسپورت نه لري نو موټري ترانسپورت مارکيټونو ته په داخل او خارج کې يوازني وسيله ګڼل کيږي .زموږ په ګران هيواد چي بحري ترانسپورت او اور ګاډي ترانسپورت نه لري صادرات او واردات ئي تقرباً (۹۰%) فيصده د موټري ترانسپورت پواسطه تر سره کيږي .

د موټري ترانسپورت ځانګړتياوې :

- دترانسپورت دغه ډول دبشر په ژوندانه کې ستره لاسته راوړنه ګڼل کيږي او د اقتصادي نقطي نظره موټري ترانسپورت د ملي اقتصاد ټولو سکټورونو په ځانګړي ډول د صنعت او زراعت په سکتور کې د پام وړ بدلونونو سبب ګرځيدلي .
- دغه ترانسپورت هم د مسافري او هم د باربري په برخه کې کارول کيږي
- د دغه ترانسپورت په وسيله اکثره واړه مالونه انتقاليږي او ددغه مالونوتر مطلوبو ځايونو پوري د رسيدلو ډيره ښه وسيله ده .
- تر ټولو په زړه پوري ځانګړتيا يي دا ده چي اوس مهال د نړي اکثره خلک دغه ترانسپورتي وسيلي ته لاس رسی لري او په کمه سر مايه هر سړی کولي شي چي يو موټر ولري . آن په ځنيو پرمختللو هيوادونو کې د نفوسو په اندول موټر موجود دي .
- خو کله نا کله د موټرو د سون د موادو د نرخونو د جګوالی او يا د هغوی په وسيله د چاپيريال ککړوالی د دغه ډول ترانسپورت په اړه تشويشونه پيدا کوي چي له همدي امله بشر په دي لټه کې دي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمـــوټـــــرو لپـــاره د ســـــــون ارزانـــه او چـاپـيـريـــال تـــه زيــــان نـــه منونـكـــي مــــــاده پــــيــــــداکـــــړي .

- مسـافر د يـوه ځـای څخـه بـل ځـای تـه او د يـو ښـار څخـه بـل ښـار تـه پـه اسـانۍ او لـږ مصرـف د موټړي ترانسپورټ پواسطه تګ او راتګ کولای شي .
- د مــوټړي ترانســپورټ اډي او تــم ځايونــه پــه هــر ځــای کــي جوړيــدی شي او د دريــدو لپــاره کــم ځای نسي .
- پــه ښــارونو ، بــازارونو او جــادو کــې پــه اســانۍ سره د ځمکــي پــه سر د سرکونــو د پاســه حرکــت کولائ شي ، چي نور ترانسپورټ دغه غښتلتيا نه لري .

د موټړي ترانسپورټ ګټي

مــــــــــــوټــــــري تـــــــــرانسپـــــــورټ لانـــــــــدي ګــټــي لـــري.

داسي ســيمي چـــي هلتــه د تللــو راتللــو بلــه وســيله نــه وي . نــو مــوټړي ترانســپورټ بهترينــه وســيله .چـــي پـــه اســـانۍ سره امـــوال ســـيمو تـــه رســـولی شـــو كـــه چـــيري دمـــوټر ترانســـپورټ موجـــود نـــه وو نـــو انسانان به د زياتو مشکلا تو سره مخامخ وو .

- د اور ګـــــاډي تـرانسپــــــورټ او هــوايـــــي تـرانسپـــــورټ پـــــه نســــبت د مـوټـــــر تـــــرانسپورټ کـــمــي ســـرمـــايــي تــه ضـــرورت لـــري .
- د امـــوالــــــو او اجـنــاســــو پــــه انـتـقـــال کـــې د نـــورو تـرانسپـورتـونـــو پـــه مقـايســـه پـــه مــوټــري تـرانسپـورټ بـانـدي كـــم مـصـرف راځـــي .
- د مـــوټـــــــري تــرانــسپـــــــورټ بـــــــل خاصيـــــت دا دی چـــــي سـوداګـــــــر د امـوالــــــو اوا جناسوذخيــــــري تــــــه ضـــــرورت نــــــه لــــــــري .ځـــكـــــــه چـــــي كـــلــــــه امـــوالــــــو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجناسو ته ضرورت شي نو د فابریکي څخه یي راغواړي .

- د موټري ترانسپورت قیمت کم وي .نو هر سوداګر کولی شي چي د خپلو اموالو او اجناسو د انتقال لپاره موټر رانیسي.لیکن اورګاډي او هوایي جهاز اختسل ناممکن دي .
- سوداګر چي هر وخت وغواړي کولی شي چي خپل اموال او اجناس د یو ځای څخه بل ځای ته انتقال کړي ځکه چي ددي ترانسپورت لپاره د اورګاډي ترانسپورت په شان وخت ندی مقرر.
- د اورګاډي د پټلی په نسبت د سړک په جوړولو کم مصرف راځي
- د موټري ترانسپورت په واسطه اموال او اجناس مستیقاً خپل ځای ته رسول کیږي .

((د)) - د اور ګا ډي ترانسپورت

دغه ترانسپورت د پټلی په واسطه حرکت کوي ، او د لومړ ي ځل لپاره په (۱۸۰۲) میلا دي کال دتمیچارټ لخوا ایجاد شو .له دي څخه مخکي د(۱٦) میلا د ي پیړۍ په اوږدو کي په انګلستان کي د ډبرو سکارو په کانونو کي د کتار په شکل استفاده کیدله او دا کتار به د آسونو په واسطه کشیده .له دي پخوا په یونان او روم کي مو جود و. نو ویلي شو چي اورګاډي لومړی ځل لپاره (۱۸۳۰م) کال په اوږدو کي ماجسترا ریوالیول کي په کار پیل وکړ .او دغه مهال د اور ګاډي سرعت په (۸۵) دقیقو کي (۱۲٤) کیلو متره واټن طی کاوه.

د لومړی ځل لپاره د هغه بار وړلو اندازه (۱۵۰) ټنو ته رسیده . او سل (۱۰۰) کاله وروسته دغه د بار اوچتولو اندازه (۵۰۰) ټنو ته ورسیده. او له دي څخه وروسته د اقتصادي انکشاف او تخنیکي پرمختګ په اساس په (۱۹) م پیړۍ کي د امریکا په متحده ایالا تو کي د اور ګاډي یو نوی ماشین جوړ سو .چي ددغه ماشین وزن (۱۰۵) ټنو ته رسیده .او جګوالی یي (٤) متره و ، د بخار په ذریعه یي حرکت کولو چي دومره ګټور او اقتصادي نه و،خو د وخت په تیریدو سره یو بل نوی ما شین منځته راغی چي دغه ماشین د تیلو په واسطه حرکت کاوه ،همدغه مهال چي نوي اختراعات منځته راغلل تخنیک او تکنالوژي پرمختګ وکړ .او د بخار ماشین له منځه ولاړ.د هغه ماشین ځای د تیلو ماشین ته پاتي شو.څه موده وروسته د عصري پرمختګ په اساس یو برقي ماشین منځ ته راغی چي د تیلو ځای یي ونیوه.اوس په زیاتو پر مختللو هیوادونو کي برقي اورګاډي کار کوي او ددغي اورګاډي ښه والی نورو د تیلو او بخار اورګاډو ته زیات دي.

برقي ماشین نظر ډیزلي ماشین ته (۲,۵) ځله کم لګښت کو ي. او بل ښه والی یي دادي چي ډیر کم وزن لري او دغه اور ګاډي په هغه لارو حرکت کولای شي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته د اوبو موجوديت هم كم وي. دغه بر قي ماشين نظر پخوانيو ته ډير تيز دي او همدارنگه دغه ماشين په اوسنيو شرايطو كې د زيات اهميت لرونكي دي او چاپيريال له چټلۍ څخه پاك ساتي .ددغه ماشين لرونكي اور گاډو څخه په هغو لارو كې استفاده كيږي چې په بريښنا سمبال وي.

او دغه سمبالي لا ري په اروپا او متحده ايالا تو كې دي مگر ځني داسي هيوادونه شته چې د حمل او نقل له دغو وسايلو څخه بي برخي دي . هغه هيوادونه عبارت د دريمي نړۍ له هيوادونوڅخه دي .لكه اسيا (جنوبي او شرقي اسيا) او همدارنگه د افريقا لو يه وچه. ځرنگه چې په افعانستان كې د اور گاډي پټلۍ هم موجوده ده چې له حيراتانو پيل او تر مزار شريف رسيږ ي چې د انقلاب څخه دمخه (د روسانو د راتگ څخه دمخه) گټه اخيستل كيده.په اوسنيو ترانسپورتونو كې د اور گاډي ترانسپورت زيات ارزښت لري . د اورگاډي ترانسپورت د چلولو لپاره د اوسپني له پټلۍ گټه اخستل كيږي او هغه سيمي چې هواري وي په هغه كې د اور گاډي پټلۍ كم لگښت غواړي خو په هغوسيمو كې چې غرونه لري دا پټلۍ زيات لگښت غواړي. اوستونزي هم لري په كومو سيموكې چې دځمكوسطحه هواره وي په هغو كې داور گاډي اهميت ډير زيات دي او د سوداگريزو مالونو د انتقال لپاره ښه وسيله ده چې اموال او اجناس خپل ځاى ته په كم لگښت او په اسانۍ سره رسوي. اور گاډى يو ماشين يا انجن لري چې دي انجن پسي زيات بسونه تړ ل كيږي او د يو ماشين يا انجن په واسطه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کشـول کيـږي . او پـه دې ډول پـه ډيـر کـم لګښـت پـه زياتـه پيمانـه خلـک او تجـاراتي امـوال د يـوه ځای څخه بل ځای ته انتقالوي .

د اور ګاډي ترانسپورت ځانګرتياوي
١- د زيـات وزنـه مـــــــالــــــــو نـو د انـتـقــال لـپاره ښـه وسيـلـه ده
٢- د مـــالـــونــو او تــوکـــو په انتقـال کې ټـا کـلــي کـرايـه لـــــري .
٣- د ســـفر پـــر مـهـــال چـــي کــــوم مـالــونـــو تــه تـــاوان رسيـــږي . ذمـه واري يـــي د اورګـــــاډي د تـــرانسپورت په غــــــاړه ده
٤- ډيـــــــــرو لـــيـــــــــرو ســـيمــــــــو تــــــــه د انـــتــقـــــــال ښـــه وسيـــلـــــه ده
٥ – د اورګـــــــاډي په جــــوړولـو کې ډيـري پـا نـګـي اچوني ته ضرورت دي.
٦- د حــمـــل او نــقـــل دغـــي وسيـــلي څـخــه يـــوازي هغـه خلـــک ګـتـه کـوي چـــي هلته د اورګـــاډي پـتـلـی موجــوده وي .
٧- دغـــــه وسيلـــه په هـــر مــــو ســـم کې د ګــــــتي وړ ده.
٨- په ځانګړو لارو او پټليو حرکت کوي چي ترافيک ئي مزاهم کيدا ئ نشي .
٩- مسافرين په اور ګاډي کې د ويده کيدو په مهال د چيرکټونو څخه ګټه اخستلي شي .

د اور ګـــاډي ترانسپورت ګـــټــــي

١- کرايــه کـــي بچـت : کــه چيـــري مـــالونه د حـــمل او نقـــل پــه دغـــه و سيــــله انتـــقال شـــــي نــو پـــه کرايـــه کـــم لـــــګـــــښت راځـــي ځـــــــکه چـــي د ډيـرو ډېــو لــپاره يــــواځي يـــــــو انجـــــــــن استعمــــاليږي.
٢- **دايــوه ســـا تنـــدو يــه وسيـــــله ده** : بلـــه ګـتــه يـــي دا ده چـــي د پيـــــښوامـــــکان پــه کـــي ډيـــر دی او کــــه چـــيري حـادثـه واقـــع شـــي نـــــو مـــــال بــــيا هـــم تــــر ډيـــره حــــده محفـوظ سـاتـــل کــــيږ ي .
٣- د اعـــتماد وړ وســـيله ده: د اورګـــــــاډي تـــرانسپــــــورت د مالونـــو د انتقــــال لپـــاره د اعـتمـــاد وړ وسيلـــه ده .ځـکـــه چـــي پــــه لار کـــې د خـرابـــيدو خـطـــر ډيــــر کـــــــم دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤- په پراخوالی کې اسانتیاوي: یوه بله گټه یې دا ده چې کله چېري یو شی په ډېر زیات مقدار سره له یو ځای څخه بل ځای ته انتقالیږي.نو د اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

گـــاډي لــه انـــجـــن سره زيـاتـــي ډېـــي تـــړل کـــــيږي .چـــي پـــه نـــــورو وسايــــلو کــې دغــــــه پـــــراخـــوالــــی نشته.
۵- ټــا کلــــی وخــــت او ټاکلـــــي کــــرايه : د حــــمل او نــــقل دغــــه وسيــــله پـــه خـــپل وخـــــت بانــدي حـــرکت کــوي او ټاکلـــــي کـــــرايه لـــــري ســــوداګرو تــه معـلـــومات کـــــيږي چــــي په څــومره وخـت او څـومره کـــرايه نومـــوړي مال ته رســـيږي.

د اور ګــــاډي تــرانسپـــورت نيـمګړتيـاوي

د اور ګاډي تـرانسپورت لا ندي نيمګړتياوي لري

۱- پــه لښــګـت کــې زيـــاتوالی: داور ګـــاډي ستيشـــن تـــه د مـــال وړل او راوړل دمـــوټراو نـــورو وســـايلو پـــه واســـطه کيـــږي .چـــي زيـــات لګښـــت تـــه ضرورت لـــري کـــوم چـــي د حمـــل او نقـــل وســـايلو کــې زياتوالی منځته راوړي .
۲- کـــوچنی ســـيمي ددي اســـانتياوو څخـــه بي برخـــي دي . ځکـــه چـــي د اور ګـــاډي پټلـــۍ ټولـــو لويـــو ښارونو پوري تړلي دي ځکه هر کلي او بانډي ته دپټلی غـــــزول امـــــکان نلـــــري
۳- د مـــال د ناوختـــه رســـيدو امکـــان : پــه ځينــو وختونــو کـــي د مـــال د ناوختــه رســيدو امکـــان زيـــات وي ځکـــه چـــي اورګـــاډی زيـــاتي ډېي لـــري .چـــي د خرابيـــدو پـــه صـــورت کـــې مـــال نـــــاوخته رسيږي. او يا د بـل اورګـــاډي سره د کــــراس کيـــدو په صـورت کې نـــاوخته کـــيږي.
٤- زياتـــه سرمايـــه : د اورګـــاډي پـــه جوړولـــو او د پټلـــۍ غزولـــو کـــې زيـــاتي سرمـــايي تـــه ضرورت ليـــدل کيــــږي . او پــــرمــــــــختيايي هيوادونـــه نشيــــکـــولا ي چـــي دغـــه ساحــــــه سرمايـــه ګــــــــــذاري وکړي .
۵- د مـــال د خرابيـــدو ويـــره : کلـــه چـــي مالونـــه پـــه اورګـــاډي کـــې اچـــول کيـــږي او يـــا ورڅخـــه بيرتـــه راکـــوزيږي نـــو کـــارګران پـــه دغـــه وخـــت کـــي احتيـــاط نـــه کـــوي نـــو د نـــازکو مـــالونو د خرابيـــدو ســـبب ګرځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موټر ترانسپورت او اورګاډي ترانسپورت تر منځ.توپيرونه

ګڼه	توپير	دموټرترانسپورت	اورګاډي ترانسپورت
۱	ســـــړک جوړول	لا ريـو ، بسـونه، بـاربري ، لپـاره نـه يـوازي دا چـي پـه امکـان سره جـوړيږي بلکـې لګښـت هم ورباندي کم راځي	د اورګـاډي د پټلـۍ جـوړول ډيـر ســتونزمن کـار دي او لګښـت پـري هـم زيـات راځـي پـه غرنيـو او شګلنوسـيمو کـې غځـول نـاممکن دي
۲	ټاکـــل شـــوی وخت	د مـــوټرو ترانســـپورت لپـــاره وخت نه دی ټاکل شوي.	داورګــــــــــــــاډي درســــيدواوروانيدولپاره وخــــت ټاکل شوی دي
۳	د توکـــو ځرنګـــوال ی	هغـه تـوکي چـي ثابـت نـه وي لکـــه ميـــوي ، ترکـــاري ،او داسي نـــور وړلـــو لپـــاره دمـوټر ترانسـپورت ښـه وسـيله ده.	دثـابتو شـيانو د وړولـو لپـاره اور ګاډي ترانسپورت ښه وسيله ده.
٤	واټـــــن (فاصــله)	د لــږ مــال او کمــي فاصــلي د ليږدولـــو لپـــاره د مـــوټر ترانسپورت ګټور دي	د لـــري واټـــن او زيـــات وزن د انتقـــال لپـــاره د اور ګـــاډي ترانسپورت مناسبه وسيله ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	پــه مســـتقيم ډول حــر کـــت	پـه ټــر ک او ويګــن کــې مـــال پـــه مســـتقيم ډول بـاريږي او خپـل منـزل تـه رسيږي.	پـــه اورګـــاډي کـــې مـــال اول پـــه ستيشـن کـې ښـکته کيـږي او بيـا پـه مـوټرو او لاريـو کـې خپـل منـزل تـه رسيږي
٦	کـرايـه	د مـوټرو کرايــه مقـرره نــه وي.بلکـــي د وخـــت پـــه تعين سره ټاکل کيږي	د اورګـــاډي ترانســـپورت کرايـــه مقـــرره وي.او ســـوداګر تـــه معلومـــه وي چـــي څـــومره لګښـــت وربانـــدي راځي
۷	د نقصــان ذمــه واري	د ســفر پــر مهــال د مــوټر څښـــتن د مـــال د نقصـــان ذمه وار نه وي.	پــه اورګــاډي کــې د مــال نقصــان د مسول شخص په غاړه وي.

((هـ)) - د نل ليکو پذريعه ترانسپورت

نـل ليکـي هـم د ترانسـپورت يـو مهـم جـز تشـکيلوي چـي ددي پـه ذريعـه سره د انـرژي قـواوې (نفـت ،تيـل ،او ګـاز) د يـو ځـاى څخـه بـل ځـاى تـه د خرڅـولاو لپـاره او يـا هـم هغـو ځـايونو تـه چي نوموړي قوه په مصرف رسيږي انتقاليږي .

لکـه څرنګـه چـي اکـثره د انـرژي د قـوي داسـتخراج منـابع او خـن ځايونـه ،تصـفيه خـاني يـو د بـل څخـه پـه لـري فاصـله کـې موقعيـت لـري نـو د همـدي نـل ليکـو پواسـطه د اسـتخراج منـابع لـومړى لـه تصـفيه خـانو سره وصـل او وروسـته لـه دي چـي لازمـي مراحـل د پروسـس پـري اجـرا شي .هغـو ځـايونو ښـارونو او کارخـانو تـه چـي نومـوړي انـرژي پکـي کـارول کيـږي انتقـاليږي .نـل ليکـي نـه يـوازي داچـي پـه داخـل د ملـک کـې د انـرژي دانتقـال يـوه بهـتره اقتصـادي او محفوظـه وسـيله ده .بلکـې د ملکونـو تـر مـنځ د انـرژي د تجـارت پـه برخـه کـې هـم مهـم او اسـاسي رول لوبـوي .زمـوږ ګـران هيـواد افغانسـتان کـې هـم ددي ډول ترانسـپورت نمونـه وجـود لـري چـي د هغـه پـه ذريعـه د شـبرغان طبعـي ګـاز د مزارشريـف ښـار دکـود و بـرق فـابريکي تـه انتقـالوي .پـه ابتـدا کـې کلـه چـي د شـبرغان د طبعـي ګـازو منبـع د شـوروي اتحـاد لخـوا د دولـت پـه موافقـه کشـف او اسـتخراج تـه امـاده شـول .نـو د نومـوړو ګـاز و زياتـه برخـه پـه ډيـر ټيـټ قيمـت سره شـوروي اتحـاد تـه صـادريدل پـداسي حـال کـې چـي شـوروي اتحـاد پـه خپلـه د طبعـي ګـاز وسـيع او پراخـه منـابع لـرلي او نـورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملکونو ته به یې په لوړ قیمت سره صادرول .بلاخره د سیاسي تحولاتو په نتیجه کې د نوموړو ګاز پایپ لا ئن قطع او په شوري اتحاد باندي ګاز بند شول.

د نل لیکو ګټې

◄ نل لیکې تر ډیره حده د نفتو او ګازو د انتقال لپاره استعمالیږي . خو اوس مهال د دغو نل لیکو په وسیله ډول ډول مواد په مختلفو طریقو انتقالیږي .

◄ د انتقال ډیره محفوظه او ارزانه لاره او دچاپیریال پاک ساتلو له پلوه مناسبه لار ګڼل کیږي.

◄ نل لیکې د حمل او نقل د اعتماد وړ وسیله ده او یوازینۍ وسیله ده چې د موسمي حالاتو څخه نه متاثره کیږي .

◄ نل لیکې د حمل او نقل تیزه (باسرعته) وسیله ده او په دې سره مایع اجناس او ګاز په اسانۍ سره د یو ځای څخه بل ځای ته انتقالیدائ شي.

◄ نل لیکې په اسانۍ سره غځیدلی شي او ددي لپاره د هیڅ قیسم لارو او سرکونو جوړولو ضرورت نشته.

دوهم فصل

د حمل او نقل وسایلو انتخاب

لکه څرنګه چې پوهیږو د بار او وړني وسیلي بیلا بیل ډولونه لري .او له هغوی څخه یې هر یو ځانګړي ښیګڼې لري .نو په دې اساس د حمل او نقل د وسایلو انتخابول او هغه خبري چې مخکې یادي شوي باید په ذهن کې وي چې ځینې یې په لا ندې ډول د ي .

۱- کرایه : کله چې یو سوداګر له یو ځای څخه بل ځای ته مال وړي نو لومړی فکر کوي چې مال د کومې ذریعې په واسطه انتقال کړي .نو سوداګر باید هغه وسیله انتخاب کړي چې کم لګښت ولري . نه دا چې داسي وسیله غوره کړي چې زیات لګښت پري راشي .په دې خاطر چې نه یوازي دا چې زیات لګښت پري راځي بلکې ګټه یې هم کمیږي .

۲- رفتار : له یو ځای څخه بل ځای ته د مال انتقال کې رفتار هم په نظر کې نیول کیږي د کومو شیانو چې د لمنځه تلو امکان زیات وي باید په سرعت سره انتقال شي . او له تیز رفتاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسـيلو څخـه ګټـه واخسـتل شي کـه څـه هـم لګښـت پـري زيـات راځـي .او هغـه شـيان چـي ثابـت وي نو بايد کم مصرفه او سستو و سيلو په ذريعه نقل شي

۳- د مـال سـاتنه : داموالـو د ليږدولـو پـه وخـت کـې د مـال حفاظـت او سـاتنه هـم پـه نظـر کـې ونيـول شي ځکـه کـه چـيري پـه لار کـې مـال يـا توکـو تـه کـوم نقصـان ورسـيږي نـو سـوداګر د زيـات تـاوان سره مخـامخ کيـږي . نولـه همـدي کبلـه سـوداګر بايـدداسي وسـيله غـوره کـړي چـي د مـال سـاتنه يي وشي .

٤- پـه وخـت رسـيدل : سـوداګربايد د خپلـو مـالونو د وړني لپـاره داسي وسـيله غـوره کـړي چـي هغه وغواړي مال د رسيدو ځای ته په خپل ټاکلي وخت ورسوي .او په لاره کې ځنډ نه شي .

د کاروبار د پرمختګ لپاره د ځمکنی ترانسپورت اهميت

د يـو هيـواد پـه وده کـې ځمکنـی ترانسـپورت زيـات اهميـت لـري پـه هغـه هيوادونـو کـې چـي د حمـل او نقـل وسـيلي يـي تيزرفتـاره وي پـه همغـه انـدازه لـه اقتصـادي او سـياسي پلـوه مخکـي تلـلي وي . خـام مـواد کارخـانو تـه او توليـد شـوي شـيان مسـتهلکينو تـه پـه خپـل وخـت رسـوي . لانـدي ټکي د کاروبار په اهميت کې زيات رول لري .

♥ انکشـاف (وده) : کـه ديـو هيـواد انکشـاف کـرني يـا صـنعت پـوري تړلـی وي . نـو د مـالونو پـه انتقال کې ترانسپورت زيات اهميت لري.

♥ پـه تقاضـا (غوښـتنه) کـې زيـاتوالی : څـومره چـي توليـد شـو مـالونو تـه د مسـتهليکينو زياتـه تقاضـا وي پـه همغـه انـدازه نومـوړو سـيمو او بـازارونو تـه د توکـو رسـول اړيـن دي چـي ترانسـپورت په دي ساحه کې زيات اهميت لري .

♥ د خـامو مـوادو رسـول : دا چـي خـام مـواد توليـدي کارخـانو تـه رسـول ضروري دي ، کـه چـيري لـه مـوږ سره تيـز رفتـاره وسـيلي موجـودي نـه وي نـو مـوږ پـه اسـا نـی سره خـام مـواد کارخـانو ، او توليد شوي توکي مستهلکينو ته نه شو رسولی .

♥ د توليـد شـويو شـيانو انتقـال : د بـار او وړني دغـه وسـيلي پـه سـوداګري کـې ځـانګړي اهميـت لـري .کـه داخـلي سـوداګري وي او کـه بـين الملـلي سـوداګري وي نـو لـه همـدي وجهـي لـه يـو ځای څخه بل ځای ته د مال انتقال په اسانی سره صورت مومي

د طبعـي زيرمـو څخـه ګټـه : د بـار وړني د وسـايلو پـه موجوديـت کـې مـوږ د طبعـي زيرمـو څخـه ښه ګټه اخستلای شو او په اسانی سره يي توليدي دستګاو ته رسولای شو .

پـه توليـد کـې زيـاتوالی : ځمکنـی ترانسـپورت د وړلـو او راوړلـو ښـه وسـيله ده .هغـه سـيمي چـي ځينـي امـوال او اجنـاس پـه کـې پـه کـم مقـدار پيـداکيږي او يـا نـه پيـدا کيـږي نـو د ځمکنـی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترانسپورټ په وسیله کولي شو چي د ضرورت وړ اموال او اجناس نوموړي سیمو ته انتقال کړو.
د کار زمینه : د سوداګري په وده کي د کار او وړني وسیله ډیره مهمه ده د اموالو وړل او راوړل د یوي سیمي څخه بلي سیمي ، بازارونو او په دغه ساحه کي د وګړو استخدام د حمل او نقل په ذریعه کیږي .
د مزدورانو د کار ځای ته انتقال : په هغه سیمو کي چي د مزدورانو کار غوښتنه زیاته وي نو د ترانسپورټ د وسیلو په ذریعه مزدوران انتقالیږي .
د اموالو د قیمتونو ټیټوالی : د اموالو د قیمتونو په ټیټوالي کي ترانسپورټ ډیر مهم رول لوبوي . د تیز رفتاره ترانسپورټ په وسیله اموال په کم لګښت سره بازارونو ته په اسانی سره انتقالیږي
.
د فی نفر په عاید کي زیاتوالی : د تیز رفتاره ترانسپورټ په وسیله د یو هیواد په تولید کي زیاتوالی راځي چي د سړي سر په عاید کي هم زیاتوالی راځي
په نرخونو کي ثبات : د تیز رفتاره ترانسپورټ په وسیله په تولیدي پروسه کي او دغوښتني په زیاتوالي سره د اموالو په نرخونو کي ثبات رامنځ ته کیږي .
♥ استخدام : د استخدام په برخه کي ارزښت لري ځکه یو شمیر زیات کسان په ترانسپورټ کي په خدماتو بوخت وي او د ډیرو خلکو لپاره ئي د کار زمینه برا بره کړیده .

د ځمکني ترانسپورټ اهمیت په ملي اقتصاد کي
څرنګه چي انسان یو اجتماعي حیوان (Social Animal) دي او هځکله خپل ضرورتونه پخپله په انفرادي ډول نشي- پوره کولای .نو ددي اړتیا پیدا کیږي تر څو د نورو انسانانو سره اړیکي پیدا کړي . نود همدغه ضرورت له امله د بشر اړیکي نه یوازي دبشر سره بلکي په طبیعت کي د ټولو موجودو منابعو او امکاناتو سره اړیني بریښي .
دکانیاتو طبیعي جوړښت په خپله ددي تقاضا کوي چي انسانانو د خپلو اړتیاوو د رفع کولو لپاره له یوي سیمي څخه بلي سیمي ته په حرکت او د اجناسو په انتقالاتو لاس پوري کړي .
ځکه بشر د خپلو ضرورتو نو د پوره کولو په خاطر د ځان لپاره د اړینو (تولیدشوو) اجناسو د لاسته راوړلو په لته کي وي چي د تولید لپاره ضروري تولیدي عوامل په طبیعت کي په پراګنده ډول پراته دي . او ددي عواملو سره یو ځای کولو لپاره یو لړ هلو ځلو ته ضرورت دی چي په دي لړ کي انسان مجبور دی تر څو له یوي منطقي څخه بلي منطقي ته په حرکت کي شي .
څرنګه چي په ملي اقتصاد کي د مملکت په سطحه اقتصادي مسایل په عمومي ډول څیړل کیږي او د بنسټیزهدف په ډول د هیواد په کچه د عوایدو د زیاتوالي او د خلکو د ژوندانه د سطحي د لوړوالي هڅه کیږي . نو ددي هدف د ترلاسه کولو لپاره د ملي اقتصاد د هستي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیره مختلف سکتورونه فعالت کوي د ملي اقتصاد په کچه تل کوښښ کیږي چې تر وسه وسه په ملک کې موجود وسایل او طبیعي او غیر طبعي منابع د کار وسایل او معدنیات په کار واچول شي او له هغو څخه په اعظمي ډول د اقتصاد د قوانیو مطابق ګټه واخستل شي .

مناقلات د ملي اقتصاد یو عمده برخه جوړه وي او د ملي اقتصاد د نورو سکتورونو سره نیغ په نیغه اړیکي لري چې دغه اړیکي په لا ندي شکل کې ښودل کیږي .

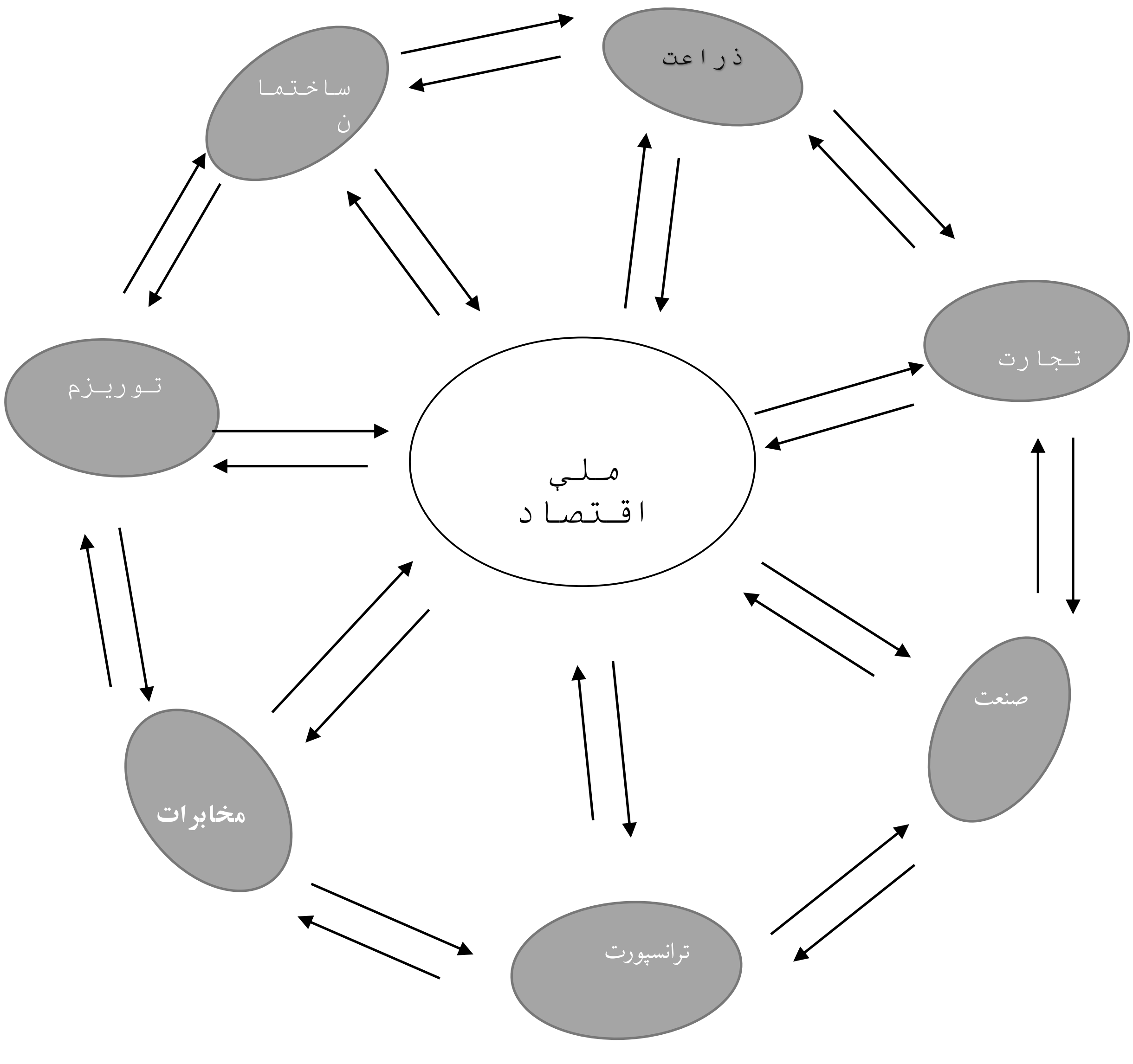

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پـورتـنـــي شـکـــل لــه مخـــي مـــعلو مـــيږي چـــي تـــرا نســـپورت د مـــلي اقتصـــاد يـــو مـهـــم سکـتـــور دی .او مـلـــي اقـتـصـــــــــــاد کې ډير اهميت لري

ترانســـپورت د يـــــو هيـــــواد پــــه انـــکـــشـــــاف او پـــرمـخـتـــــګ کـــې مـــهـــــم رول لـــــري چـــي د نـــــورو ســـکتورونو تـــر څنـــــګ بـــايــــد دغـــــه سکـتـــــور تـــــه هـــم پـــامـــلـــرنـــــه وشي خـــصـــوصـــــا د ځمکنـــی تـــــرانسپورت پــــه بـــرخـــــه کـــې ځکـــه چـــي دغــه ترانسپـــورت د يـــو هـيـــــواد پـــه پـــرمـختـــګ کـــې مـهـــــم رول لـــوبـــــوي.او سرمـايـــــه هـــم کـــمـــه غـــواړي .

پــــايـــلـــي يـــا ((نـــتـــيـــجـــه ګـــيـــري)) :

۱- ددي موضـــوع څخـــه مـــوږ پـــه څـــانګري ډول داسي نتيجـــه لاســـته راوړو چـــي ټـــول هغـــه مالونـــه او تـــوکي چـــي پـــه توليـــدي پـــروسه کـــې توليـديـــري پـــه خـــپل ټـاکـلـــي وخـــت او ټاکـلـــــي کـــــرايي سره د مستهلـکـيـنــــو مـــــخ تــــه وړانــــدي کـــيــــږي . نـــو پـــه دې کـــې ځمکنـــی ترانسپورت خاص اهميت لري

۲- لکـــه څرنګـــه چـــي مخکـــي يـــاد شـــول چـــي ځمکنـــی ترانســـپورت د حمـــل او نقـــل نـــورو وســـايلو تـــه ارزانـــه او کـــم لګښـــته وي نـــو ســـوداګر د خـــپلي ګټـــي د لاســـته راوړني پـــه خـــاطر دغـــه وســـيله غـــوره کوي .تر څو خپل لګښتونه راکم کړي. او په زياته انـدازه ګــټـه تـــر لاســه کـــړي .

۳- د ســـاتني لـــه مخـــي د مـــالونو او تـــو کيـــو پـــه انتقـــال کـــې د مـــال ســـاتل يـــو اســـاسي شرط دی .چـــي د حمل او نقل دغه وسيله د ساتني يوه مناسبه منبع ګڼل شوي .

٤- لـــــه دي مـــوضــــــوع څخــــه داسي نـــتـيـجـــه اخستـــــل کـــيـــــږي چـــــي د حمـــــل او نقـــــل دغــــــــه وسيــــــــله د زيـاتـــــــو مـصـــــارفــــــو او لـــګـښتونـــــو غـــوښـنونـــــکي دي ډيـــــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستـــه پـاتــــي هيــوادونــــه نشيـــ کـــــولای چــــي پــــه دغــــه ســاحه کـــې پانگـــه اچــونـه وکــړي ځـکـه چـي زيـات لـگښت غـواړي .

وړانــــدېـــزونـــــــه :

(الــــف) : زمـــوږ گـــــران هيــــواد افــــــغـــــانستــــان کــــې بـايـــــد د ځمکنـــې ترانســپورت لـــپـــاره مـجهـــــزي لاري وغـــځول شــــي . تـــر څـــو خـــلـــک وکـــولای شي چــــــي د حــــمـــــــــــل او نــقـــــــل د دغـــــو وســـيلو څخــــــه خــپـــــل ضــرورتــونـــه پـــــــــــــوره کــــــــــــړي .

(ب) : څـرنـــگه چــي ځمکنـــی تـرانسپـــورت پـــه اقـتـصـــــاد ي وده کــې مــــهم رول لــري نــو د دولـت څـخــه هيـلــه کـــوو چـــي دغـــه اقتصـادي انکشـــاف څـخـــه زمـوږ هـيــــواد هـم بـرخـمـن شــي .

(ج) : د نــــوي تـــکـــنـالـــــوژي د پـرمختــــگ پـــــه اســـاس بـايـــــد داسي ځمکنــې تــــرانــــسپورت رامـــنځ تـــــه شـــــي چـــــي د وگـــــړو ،مالــونــــــو او تــــوکيـــــــو د لا زموسهـــــولـتونـو لـرونـکي وي

(د) : دولتــــي او خصـــــوصي سـکتـــورونـــــه بـايـــــد دي تـــــه وهــڅـــــول شـــــي چـــي پـــه افغــانستــــان کې پــه دغــه سکـتــور کې پـــــانـــگــه اچــونــه وكـــــړي

(هـــــ) وړانديـــــديز دا دي چـــي افـــــغانستان پـــه وچــــه کـــې راگيــــر هـــــيواد دی نــــو د تـجـــــــــــارت د پـــرمــختـــــگ لپـــاره بــــايد ددي تـــــرانسپورت څخـــه گـتـــه واخستـــل شي او پــه پـراخــه تـوگـه ســرکــــونه او د ريـــل پـتـلــی جـــوړي شــي .

له لوستلو څخه مو مننه کوو ،

د هيواد د يو زابلي بچي په حيث مې دا علمي تحفه قبوله کړی !

د زابل د میرویس خان نیکه د لوړو زده کړو مؤسیسې استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخذونه

(کامبیز) غلام دستگیر جغرافیه اقتصادي کشورهای سرمایه داري و روبه انکشاف

(عمر) بشیراحمد

(زرمتي) محمدنبي (پوهنتون کابل)

♥ (خادم) حسین اوصول تجارت ۲۰۰٦م

♥ (پوهاند تنیوال) ظریف افغانستان صنعتي جغراقیه ۱۳۳۵هـ ش

♥(پوهنیار صمیم) سیدداؤد لیکچرنوټ ۱۳۸۵هـ ش

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library